

Kontrollkäik **SA Läänemaa Haigla psühhiaatriaosakonda**

(1) Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 15.08.2011 sellest ette teatamata SA Läänemaa Haigla psühhiaatriaosakonda. Kontrollkäigu eesmärgiks oli kontrollida isikute põhiõiguste ja -vabaduste järgmist tervishoiuteenuste pakkumisel osakonnas.

Varem on õiguskantsler SA Läänemaa Haigla psühhiaatriaosakonda (edaspidi *osakond*) kontrollinud 05.02.2008¹ ja 06.07.2010². Osakonna tegevust on kontrollinud ka Eesti Haigekassa Pärnu osakond 14.03.2010 ning Terviseamet 26.05.2010. Terviseametile 2011. aastal osakonna tegevuse peale kaebusi ei olnud esitatud.

Kontrollimise ajal kehtis SA Läänemaa Haigla tegevusluba psühhiaatrilise tervishoiuteenuse osutamiseks. Osutatud teenuste eest tasusid nii Eesti Haigekassa kui ka patsiendid ise. Osakonna andmetel on enamik voodikohtadest pidevalt täidetud.

Osakonnas töötas üks psühhiaater, kuus üldõde (jagatud koormusega 4,5 ametikohal) ning viis hooldajat (jagatud koormusega 4,5 ametikohal). Arst viibis osakonnas tööpäevadel kell 8.00-16.00. Muul ajal oli tööl pidevalt üks õde ja üks hooldaja. Aastal 2011 ei olnud osakonna töötajad psühhiaatriaalast koolitust ja täiendõpet saanud.

Kontrollimise ajal viibis osakonnas ravil seitse isikut, kellest kolm olid naised ja neli mehed. Mitte-eestlasi oli ravil kolm. Alaealisi ravil ei viibinud. Keskmiseks ravijuhu pikkuseks oli kümme päeva.

Seoses asjaoluga, et osakonnas töötab vaid üks psühhiaater, ei rakendatud haiglas tahtest olenematut ravi ja ohjeldusmeetmeid.

Kontrollkäigu kestel ja sellele järgnevalt edastas osakond õiguskantslerile järgnevad dokumendid:

- 1) SA Läänemaa Haigla juhataja 28.10.2010 käskkirja nr 1-5/15 lisa 1 „Kaebuste lahendamise kord SA Läänemaa Haiglas“;
- 2) SA Läänemaa Haigla juhataja 28.10.2010 käskkirja nr 1-5/15 lisa 2 „Patsientide õigused“;
- 3) SA Läänemaa Haigla juhataja 21.02.2008 käskkirjaga nr 1-5/4 kinnitatud „Ohjeldusmeetmete rakendamise juhend“.

Osakonnas puudus vägivallajuhtumite register ning ravilepingu vorm. Osakonna tegevuse kohta esitatud kaebused registreeriti haigla ühtses kaebuste registris. Videovalvet osakonnas ei kasutatud.

¹ Kontrollkäigu kokkuvõtte kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.oiguskantsler.ee> (lühendatud otselink dokumendile: <http://goo.gl/KDxNz>).

² Kontrollkäigu kokkuvõtte kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.oiguskantsler.ee> (lühendatud otselink dokumendile: <http://goo.gl/chmjV>).

(2) Õiguskantsler kontrollis, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokolliga artiklis 3 sätestatud riigi ennetusametuse funktsiooni, kas osakonnas on tervishoiuteenuste osutamisel tagatud isikute põhiõigused ja –vabadused.

(3) Kontrollimisel külastasid õiguskantsleri nõunikud osakonna ruume ning tutvusid andmekogudega. Ringkäigul vestlesid õiguskantsleri nõunikud osakonna töötajate ja ravil viibivate isikutega.

(3.2) Intervjuud osakonna töötajatega

Kontrollkäigul küsitlesid õiguskantsleri nõunikud kõiki tööl viibinud töötajaid: ühte arsti, ühte õde ja ühte hooldajat.

Küsitlused leidsid, et osakonnas võiks olla tööl senisest enam erisalaspetsialiste, näiteks lastepsühhiaater, psühholoog, tegevusterapeut. Vaja oleks sotsiaaltöötaja osalust osakonna töös. Spetsialistide puudusest tulenevalt ei korraldata ravil viibivatele isikutele vabaaja tegevusi. Patsiendid, kelle tervislik seisund seda võimaldab, saavad käia küll läheduses asuvas päevakeskuses, kuid töötajad ei osanud öelda, millega patsientidel on keskkuses võimalik tegeleda.

Lisaks toodi välja osakonna ruumide heakorraga seonduv – ruumid on kulunud, söögisaal liiga väike kõigi ravil viibivate isikute üheaegseks toitlustamiseks, samuti on osakonna mööbel vananenud ja saadud kasutatuna.

Vestlustest selgus, et osakonna töötajate koolitamine on ebaühtlane ja raha puudusel on koolituste kättesaadavus kasin.

Peamiste ettepanekutena töökeskkonna muutmiseks nimetati piisava suurusega söögisaali ja tegevustoa rajamist, palatite juurde tualeti ja pesuruumi väljaehitamist, piisavalt raha eraldamist somaatiliste uuringute ja ravimite kättesaadavuse tagamiseks. Samuti nimetas üks töötaja, et meeste jaoks on osakonnas pakutava toidu kogus liiga väike.

(3.3) Intervjuud osakonnas ravil viibivate isikutega

Kontrollkäigul vestlesid õiguskantsleri nõunikud kolme patsiendiga (patsientide ravi algusaeg oli erinev, esindatud olid mehed ja naised, eestlased ja muust rahvusest isikud).

Kõik isikud, kellega vesteldi, väitsid, et neile ei ole ravile saabumisel selgitatud patsientide õigusi ning muid ravil viibimisega seonduvaid asjaolusid, samuti ei ole isikutele antud teabematerjali õiguste ja ravil viibimisega seonduvate asjaolude kohta.

Patsiendid ei olnud ravil viibides esitanud kaebusi. Elu- ja muude olmetingimustega osakonnas oldi üldiselt rahul, vaid üks patsient väitis, et sageli ei ole pesuruumis sooja vett. Toidu kvaliteedi

osas kaebused puudusid, küll toodi esile portsjonite väiksus. Ühegi küsitletud isiku suhtes ei olnud rakendatud omandiõiguse piiranguid.

Patsiendid ei olnud otseselt ega pealtnägijatena kokku puutunud füüsiliste ohjeldusmeetmete rakendamisega osakonnas. Patsiendid väitsid aga, et igal õhtul antakse neile rutiinselt ravimeid³. Üks patsient märkis, et ravimi võtmisest keeldumisel oli tervishoiutöötaja ähvardanud teda veel pool aastat osakonnas kinni hoida.

Küsitletud isikute sõnul osakonnas vabaaja tegevusi ega teraapiaid ei korraldata.

(4.1) Õiguskantsleri eelnevate soovitude täitmine

4.1.1 Ohjeldusmeetmete rakendamisega seonduvad soovitud

Eelneva kontrollkäigu põhjal soovitas õiguskantsler osakonnal lähtuda oma tegevuses Tervishoiuameti 2008. aastal edastatud juhendmaterjalist „Ohjeldusmeetmete rakendamise kord statsionaarse psühhiaatrilise abi osutamisel“ ning uuesti üle vaadata õiguskantsleri 2008. aastal tehtud ohjeldusmeetmete rakendamisega seonduvad soovitud, võttes tarvitusele asjakohased abinõud soovitudes toodu rakendamiseks. Soovitud puudutasid ohjeldusmeetmete rakendamise korra väljatöötamist, ohjeldusmeetmete registri loomist ning ohjeldamisruumi nõuetelevastavust.

Haigla teatas õiguskantsleri soovitude täitmise osas oma 25.09.2010 kirjaga, et kuna haiglas on vaid üks psühhiaater, siis osakonna töös ohjeldusmeetmeid ei kohaldata. Välja on töötatud ohjeldusmeetmete rakendamise kord ja sisse seatud ohjeldusmeetmete kohaldamise register. Töötajad on läbinud SA Tartu Ülikooli Kliinik koolituskeskuse korraldatud ohjeldusmeetmete rakendamise koolituse.

Kontrollimisel selgus, et haiglas on välja töötatud ohjeldusmeetmete kohaldamise juhend. Ohjeldusmeetmete registriga kohapeal tutvuda ei õnnestunud. Läbi on viidud ohjeldusmeetmete rakendamise koolitus (edasikoolitamise vormis) töötajatele.

4.1.2 Patsiendiõiguste materjali ja kaebuste lahendamise seotud soovitud

Eelneva kontrollkäigu põhjal soovitas õiguskantsler osakonnal uuesti üle vaadata õiguskantsleri 2008. aastal tehtud soovitud, mis puudutasid patsiendiõigusi käsitleva materjali ning kaebuste lahendamise korra kättesaadavust ja teatavakstegemist. Samuti soovitas õiguskantsler toona tagada olukord, kus kõigile tervishoiuteenusele saanud isikutele ning nende lähedastele on patsiendiõigusi käsitlev materjal ning kaebuste lahendamise kord piiranguteta kättesaadav.

Haigla teatas õiguskantslerile 25.09.2010, et teave patsiendiõiguste kohta on kättesaadavaks tehtud kõigis haigla osakondades, välja on paigutatud kaebuste formularid. Lisaks on kaebuste lahendamise korda täpsustatud ja kaebuste esitamine tehtud võimalikuks haigla kodulehe kaudu.

³ Ravimite toimeaineid õiguskantsler välja ei selgitanud, mistõttu ei ole alust väita, et tegemist oli rahustite või uinutite reeglipärase manustamisega.

Kontrollkäigul selgus, et osakonnas on olemas infostend, kuhu on välja pandud osakonna režiim, päevakava ja patsiendiinfo kaust. Kaustas sisaldusid järgnevad materjalid: patsiendi õigused koos kaebemehhanismide kontaktandmetega, kaebuste lahendamise kord, ÜRO piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikut alandava kohtlemise ja karistamise vastane konventsioon nii eesti, vene kui ka inglise keeles; sama konventsiooni fakultatiivne protokoll eesti, vene ja inglise keeles. Kaust oli nõuetekohane.

Ravile saabunud isikutele ei anta eraldi kätte teavikut ravil viibimisega seotud asjaolude ja patsiendiõiguste kohta. Osakonnas puudusid riigi õigusabi voldikud, õiguskantsleri infomaterjalid ning teiste ametiasutuste välja töötatud teavikud.

Lisaks selgus, et haiglas on välja töötatud kaebuste lahendamise kord ning kaebuste formular. Nimetatud dokumendid on kättesaadavad ka elektrooniliselt⁴. Osakonnas olid kaebuste formularid välja pandud, kuid puudus nende kogumiskast. Osakonna juhataja ja hooldaja sõnul annavad patsiendid kaebused õe kätte. Osakonna juhataja sõnul patsiendid aeg-ajalt ikka kaebavad ning tavaliselt „tühja-tähja“ üle. Kaebuste registrist nähtus, et aastatel 2010-2011 oli osakonna tegevuse osas esitatud vaid üks kaebus. Seepärast jäi selgusetuks, kui palju kaebusi patsiendid on tegelikult esitanud, mida tehakse kaebustega pärast õe kätte andmist, kas need jõuavad administratsioonini ning kuidas need lahendatakse.

4.1.3 Rehabilitatsiooni ja terapeutiliste tegevuste pakkumine osakonnas

Eelneva kontrollkäigu põhjal soovitas õiguskantsler osakonnal täiendavalt tutvuda oma 2008. aastal rehabilitatsiooni ja terapeutiliste tegevuste pakkumist käsitleva soovitusega. Õiguskantsler selgitas oma 2008. aastal tehtud soovitusel psühhiaatrilisel ravil viibivate isikute õigusi vabale eneseteostusele, mis muu hulgas peavad sisaldama teenuse osutaja pakutavaid rehabilitatsiooni ja terapeutilisi tegevusi.

Kontrollkäigul selgus, et osakond ei paku endiselt rehabilitatsiooni ja terapeutilisi tegevusi. Osakonnas on olemas teler ning raamatukogu eesti- ja venekeelse kirjandusega. Osakonda saabub igapäevaselt ajaleht Postimees nii eesti kui ka vene keeles. Patsiendid ja töötajad töid tegevusteraapia ja rehabilitatsiooni puudumist esile ühe peamise kitsaskohana.

4.1.4 Patsientide rahulolu puudutavate andmete teatavakstegemine

Eelneva kontrollkäigu põhjal soovitas õiguskantsler patsientide rahulolu puudutavate andmete teatavakstegemise osas tagada sotsiaalministri 15.12.2004 määruse nr 128 „Tervishoiuteenuste kvaliteedi tagamise nõuded“ igakülgne järgimine.

Haigla teatas õiguskantsleri soovitusel täitmise osas oma 25.09.2010 kirjaga, et viiakse läbi täiendav patsiendirahulolu uuring ning tulemused avalikustatakse haigla kodulehel.

Kontrollimisel selgus, et patsiendirahulolu puudutavaid andmeid teatavaks tehtud ei olnud.

⁴ Kaebuste lahendamise kord ning kaebuse esitamise elektrooniline formular, kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.salmh.ee> (lühendatud otselink dokumendile: <http://goo.gl/INyUr>, vormile: <http://goo.gl/ASqSB>).

Tulenevalt eeltoodust soovitab õiguskantsler SA Läänemaa Haigla juhtajal võtta tegevuse korraldamisel arvesse õiguskantsleri psühhiaatriaosakonna eelmise kontrollimise tulemusel tehtud soovitusi.

(5) Kokkuvõte

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler isikute põhiõiguste tagamiseks soovitus SA Läänemaa Haigla juhatajale.

Lisaks edastatakse kontrollkäigu kokkuvõtte teadmiseks Terviseametile ja Eesti Haigekassale.

Soovituse täitmist kontrollib õiguskantsler soovituse tegemisest kuue kuu möödudes.